

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 9Sžsk/66/2017
Identifikačné číslo spisu: 2015200428
Dátum vydania rozhodnutia: 29.05.2019
Meno a priezvisko: Mgr. Viliam Pohančeník
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2019:2015200428.1

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Mgr. Viliama Pohančeníka a členiek senátu JUDr. Vieri Nevedelovej a JUDr. Judity Kokolevskej, v právnej veci žalobcu: J. U., nar. XX.XX.XXXX, S. XXXX/XX, W., (predtým poručiťka N. U., nar. XX.XX.XXXX, zomr. XX.XX.XXXX), proti žalovanej: Sociálna poisťovňa, ústredie, Ul. 29. augusta 8, Bratislava, o preskúmanie zákonnosti oznámenia Sociálnej poisťovne, pobočka Trnava č. 31151-2/2010-TT zo dňa 02.12.2010, rozhodnutia Sociálnej poisťovne, pobočka Trnava č. 700-0411423811-GC04/11 zo dňa 21.06.2011, rozhodnutia Sociálnej poisťovne, pobočka Trnava č. 700-0412563013-GC04/13 zo dňa 04.09.2013 v spojení s vyjadrením Sociálnej poisťovne, ústredia č. 47668-2/2013-BA zo dňa 24.10.2013 a rozhodnutia žalovanej č. 22691-2/2015-BA zo dňa 22.04.2015, o kasačnej sťažnosti žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Trnave č. k. 14S/97/2015-45 zo dňa 20.09.2016 takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Trnave č. k. 14S/97/2015-45 zo dňa 20.09.2016 z r u š u j e a v e c m u v r a c i a n a ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Rozsudkom č. k. 14S/97/2015-45 zo dňa 20.09.2016 Krajský súd v Trnave zamietol žalobu. V rozsudku uviedol, že z obsahu súdneho a pripojeného administratívneho spisu zistil, že žalobca žiadal preskúmať rozhodnutie žalovanej č. 22691-2/2015-BA zo dňa 22.04.2015 v spojení s oznámením Sociálnej poisťovne, pobočka Trnava, vydaným dňa 02.12.2010, ktoré je odpoveďou prvostupňového orgánu na viaceré otázky súvisiace s odhláškou zo sociálneho poistenia, ktoré položila N. U. listom zo dňa 16.11.2010 a vysvetlením rozdielu medzi statusom samostatne hospodáriaceho roľníka a živnostníkom. Keďže uvedené oznámenie nie je podkladovým rozhodnutím k rozhodnutiu, ktoré žalobca ako rozhodnutie druhostupňového orgánu žiadal preskúmať, vyhodnotil, že žaloba voči nemu nebola dôvodná. Rozhodnutím č. 700-0411423811-GC04/11 zo dňa 21.06.2011 Sociálna poisťovňa, pobočka Trnava predpísala N.S. U. ako samostatne zárobkovo činnnej osobe poistné na nemocenské poistenie, poistné na starobné poistenie a príspevky na starobné dôchodkové sporenie a poistné do rezervného fondu solidarity, celkom v sume 1.020,81 eur. Proti uvedenému rozhodnutiu sa adresátka neodvolala, o tejto možnosti bola riadne poučená v predmetnom rozhodnutí a rozhodnutie dňa 08.08.2011 nadobudlo právoplatnosť. Rovnako sa neodvolala ani proti rozhodnutiu Sociálnej poisťovne, pobočka Trnava č.

700-0412583013-GC04/13 vydanom dňa 04.09.2013, ktorým jej bolo predpísané penále vo výške 1.020,69 eur vypočítané z dlžnej sumy poistného za obdobie január 2004 až jún 2005, ktoré dňa 27.09.2013 nadobudlo právoplatnosť. Krajský súd vyhodnotil, že uvedené rozhodnutia nie sú priamymi prvostupňovými rozhodnutiami, ktoré by podliehali súdnemu prieskumu, zo strany N. U. neboli vyčerpané opravné prostriedky, ktoré jej boli v konaní poskytnuté, vo veci tak nebolo rozhodnuté odvolacím správny orgánom, a nebol vyčerpaný postup stanovený pre daný typ konania, v dôsledku ktorej skutočnosti krajský súd uvedené rozhodnutia nepreskúmaval s tým, že neboli podkladovými pre rozhodnutie, ktoré je súdom preskúmateľné (rozhodnutie žalovanej č. 22691-2/2015-BA zo dňa 22.04.2015). Predmetným rozhodnutím žalovaná zamietla odvolanie a potvrdila rozhodnutie Sociálnej poisťovne, pobočka Trnava č. 59068-4/2014-TT zo dňa 17.12.2014 vo veci žiadosti o vrátenie poistného zo dňa 25.11.2014, ktorú podala N. U. a ktorou žiadala o vrátenie neoprávnene predpísaného poistného za rok 2004 a 2005 vo výške 1.020,81 eur a zrušenie penalizácie vo výške 1.020,69 eur z dôvodu, že ho zaplatila iba pre naliehanie pracovníčkou poisťovne, hoci už mala ukončenú živnosť, preto považovala poistné za zaplatené bez právneho dôvodu a rovnako tak i neoprávnené vyrubenie penále, k čomu poukázala na skutočnosť, že je už poberateľkou starobného dôchodku a pokiaľ by nebola mala splnené všetky odvodové poistné povinnosti, určite by jej nebol starobný dôchodok priznaný. Sociálna poisťovňa, pobočka Trnava v rozhodnutí č. 59068-4/2014-TT zo dňa 17.12.2014, ktoré je podkladovým rozhodnutím k rozhodnutiu žalovanej, podľa názoru krajského súdu podrobne vysvetlila rozdiely medzi činnosťou samostatne hospodáriaceho roľníka a živnosťou v spojení s definíciou samostatne zárobkovo činnnej osoby podľa § 5 zákona č. 461/2003 Z. z. s tým, že i po dni 31.12.2003, kedy jej bolo pozastavené prevádzkovanie živnosti, bola naďalej považovaná za samostatne zárobkovo činnnú osobu s povinnosťou platiť poistné, pretože podľa údajov poskytnutých Daňovým riaditeľstvom SR mala za rok 2002 príjem z podnikania a z inej samostatnej zárobkovej činnosti vo výške 3.249.122,- Sk, teda vyšší ako zákonom stanovená suma pre vznik povinného sociálneho poistenia k 01. júlu 2003, čo je 121.000,- Sk a za rok 2003 v sume 2.301.933,- Sk, teda vyšší ako zákonom stanovená suma k 01. júlu 2004 vo výške 72.960,- Sk. Uvedené skutočnosti žalobca nenamietal a poručiťka i v odvolaní podanom proti rozhodnutiu prvostupňového orgánu tieto zistenia nepoprela, iba zdôraznila, že po roku 2003 už takéto príjmy nedosahovala. Pre posúdenie povinnosti platiť poistné na sociálne poistenie od januára 2004 do júna 2005 boli rozhodujúce príjmy, ktoré dosiahla v rokoch 2002-2003. Proti rozhodnutiu o predpísaní poistného ani proti rozhodnutiu o predpísaní penále sa poručiťka neodvolala, uvedené rozhodnutia tak nadobudli právoplatnosť a krajský súd sa stotožnil s postojom žalovanej, ktorá uviedla, že z dôvodu nadobudnutia ich právoplatnosti sa nimi nemôže ako odvolací orgán zaoberať a to ani v rámci žiadosti o vrátenie zaplateného poistného a penále. Z podaní pôvodne vykonaných poručiťkou N. U. a následne z vyjadrení žalobcu mal krajský súd za to, že ak došlo k pozastaveniu živnosti ku dňu 31.12.2003, skončila tým poručiťke i povinnosť platiť povinné poistenie, a preto predložila Sociálnej poisťovni, pobočka Trnava odhlášku s dátumom zániku poistenia ku dňu 31.12.2003. Mal preukázané i v súlade s tvrdením poručiťky a neskôr žalobcu, že poručiťka osvedčenie samostatne hospodáriaceho roľníka zrušila až ku dňu 30.06.2010, pričom podľa údajov z Daňového riaditeľstva SR v roku 2002 a 2003, ktoré sú obdobím rozhodným pre posúdenie povinnosti platiť povinné poistné, dosiahla príjmy, podľa ktorých jej povinné poistenie nezaniklo, naďalej bola považovaná z hľadiska povinnosti platiť povinné poistné za samostatne zárobkovo činnnú osobu, a preto jej bolo rozhodnutím Sociálnej poisťovne, pobočka Trnava č. 700-0411423811-GC04/11 zo dňa 21.06.2011 predpísané poistné za obdobie január 2004 až jún 2005 spolu vo výške 1.020,81 eur, proti ktorému sa neodvolala a ktoré dňa 08.08.2011 nadobudlo právoplatnosť. Rovnaký stav krajský súd zistil i v súvislosti s vydaním rozhodnutia Sociálnej poisťovne, pobočka Trnava č. 700-0412563013-GC04/13 zo dňa 04.09.2013 o predpísaní penále vo výške 1.020,69 eur za neskoro uhradené poistné za mesiace január 2004 až jún 2005, ktoré nadobudlo právoplatnosť dňa 27.09.2013. Na základe žiadosti bolo poručiťke odpustené penále za rok 2004 v sume 669,21 eur. Krajský súd v závere konštatoval, že žalobné dôvody neboli opodstatnené, nezakladali dôvod pre vyhovieť žalobe, žalobou označené rozhodnutie je zákonné, pri ktorom boli rešpektované predpisy hmotného i procesného práva, nezistil žiadne porušenie práv žalobcu, ani svojvoľný postup v konaní prvostupňového ani odvolacieho orgánu.

2. Proti rozsudku krajského súdu podal žalobca včas kasačnú sťažnosť, v ktorej uviedol, že žalovaná neoprávnene vyrubila nedoplatok vo výške 1.020,81 eur takmer po ôsmich rokoch. N. U. svoju živnosť

riadne ukončila k 31.12.2003. V tom roku dosiahla zo zákona dôchodkový vek. Ak by mala čo i len jeden nezaplatený mesiac, Sociálna poisťovňa by jej nevypočítala riadny starobný dôchodok. Sociálna poisťovňa jej dorubila poistné za roky 2004 a 2005, kedy už nepodnikala. Za roky 2002-2003 mala splnenú odvodovú aj daňovú povinnosť. Nie je pravdou, že poistné zaplatila oneskorene. Menovaná sa odvolala aj proti penále a Sociálna poisťovňa jej v časti vyhovel. Dodal, že činnosť samostatne hospodáriaceho roľníka nie je živnosťou, keď sa z takejto činnosti nedosahuje žiaden príjem.

3. Sociálna poisťovňa, ústredie ku kasačnej sťažnosti uviedla, že žalobca nepodal námietky odôvodňujúce zmenu alebo zrušenie rozhodnutia Sociálnej poisťovne, ústredia č. 22691-2/2015-BA zo dňa 22.04.2015. Poistné na sociálne poistenie za január 2004 až jún 2005 v sume 1.020,81 eur bolo poručiteľke N. U. predpísané v súlade so zákonom č. 461/2003 Z. z. Živnostenské oprávnenie bolo pozastavené od 31.12.2003 do 31.12.2004, pričom následne dochádzalo k predlžovaniu doby pozastavenia prevádzkovania živnosti. Avšak v období po 31.12.2003 bola poručiteľka považovaná za samostatne zárobkovo činnú osobu na základe osvedčenia o zápise do evidencie samostatne hospodáriaceho roľníka, ktoré bolo zrušené až k 30.06.2010. Povinné poistenie poručiteľke zaniklo až dňa 30.06.2005 z dôvodu, že jej príjem z podnikania a inej samostatne zárobkovej činnosti v roku 2004 nepresiahol zákonom stanovenú hranicu. Vznik, resp. zánik povinného nemocenského poistenia a povinného dôchodkového poistenia samostatne zárobkovo činnnej osoby sa posudzuje vždy k 01. júlu a závisí od výšky príjmu, ktorý táto osoba dosiahla za predchádzajúci kalendárny rok. Keďže príjmy poručiteľky za rok 2002 boli vyššie ako zákonom stanovená suma 121.000 Sk, bola od 01.07.2003 do 30.06.2004 povinne nemocensky a dôchodkovo poistenou samostatne zárobkovo činnou osobou a toto poistenie trvalo aj od 01.07.2004 do 30.06.2005, keďže príjmy poručiteľky za rok 2003 presiahli zákonom ustanovenú sumu 72.960 Sk. Pretože poručiteľka poistné na sociálne poistenie za obdobie január 2004 až jún 2005 uhradila až v dňoch 21.07.2011 a 28.07.2011, bola žalovaná povinná predpísať penále, pričom zákon jej neukladá lehoty, v ktorej tak má urobiť. Uviedla, že poručiteľka nevyužila žiadny riadny ani mimoriadny opravný prostriedok proti rozhodnutiam Sociálnej poisťovne, pobočka Trnava č. 700-75/2011-3 Z TT-76407/2011 362-29/2011-TT z 03.03.2011 vo veci zániku sociálneho poistenia a rozhodnutia Sociálnej poisťovne, pobočka Trnava č. 700-0411423811-GC04/11 z 21.06.2011 vo veci predpísania poistného na sociálne poistenie. V prípade rozhodnutia Sociálnej poisťovne, pobočka Trnava č. 700-0412563013-GC04/13 zo dňa 04.09.2013 o predpísaní penále poručiteľka predložila odvolanie až po zákonnej lehote a preto toto rozhodnutie nebolo možné preskúmať, o čom bola poručiteľka informovaná listom Sociálnej poisťovne, ústredia č. 47668-2/2013-BA z 24.10.2013. V závere žalovaná dodala, že o nároku poručiteľky na starobný dôchodok rozhodla v čase, kedy neevidovala zo strany poručiteľky žiaden dlh na poistnom.

4. Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd kasačný (§ 11 písm. g/ zákona č. 162/2015 Z. z. Správny súdny poriadok - ďalej aj len „SSP“), bez nariadenia pojednávania (§ 455 SSP), preskúmal kasačnú sťažnosť a dospel k záveru, že je dôvodná a rozsudok krajského súdu je potrebné zrušiť (§ 461 SSP).

5. Podľa § 491 ods. 1 SSP, ak nie je ďalej ustanovené inak, platí tento zákon aj na konania začaté podľa piatej časti Občianskeho súdneho poriadku pred dňom nadobudnutia jeho účinnosti.

6. Podľa § 177 ods. 1 SSP správnu žalobou sa žalobca môže domáhať ochrany svojich subjektívnych práv proti rozhodnutiu orgánu verejnej správy alebo opatreniu orgánu verejnej správy.

7. Podľa § 6 ods. 1 SSP správne súde v správnom súdnictve preskúmajú na základe žalôb zákonosť rozhodnutí orgánov verejnej správy, opatrení orgánov verejnej správy a iných zásahov orgánov verejnej správy, poskytujú ochranu pred nečinnosťou orgánov verejnej správy a rozhodujú v ďalších veciach ustanovených týmto zákonom.

8. Podľa § 3 ods. 1 písm. c/ SSP na účely tohto zákona sa rozumie opatrením orgánu verejnej správy správny akt vydaný orgánom verejnej správy v administratívnom konaní, ktorým sú alebo môžu byť práva, právom chránené záujmy alebo povinnosti fyzickej osoby a právnickej osoby priamo dotknuté.

9. Podľa § 7 ods. 1 písm. e/ SSP správne súdy nepreskúvajú rozhodnutia orgánov verejnej správy a opatrenia orgánov verejnej správy predbežnej, procesnej alebo poriadkovej povahy, ak nemohli mať za následok ujmu na subjektívnych právach účastníka konania.

10. Pôvodná žalobkyňa sa žalobou okrem iného domáhala preskúmania oznámenia Sociálnej poisťovne, pobočka Trnava zo dňa 02.12.2010. Týmto jej pobočka Sociálnej poisťovne oznámila, že odhlášku zo sociálneho poistenia podala neoprávnené. Hoci živnosť pozastavila od 01.01.2004, zostalo jej v platnosti oprávnenie samostatne hospodáriaceho roľníka. A keďže jej hrubý príjem z podnikania za rok 2003 presiahol 12-násobok minimálnej mzdy, povinná účasť pôvodnej žalobkyne na poistení pokračovala a v období od 01.01.2004 do 30.06.2005 bola povinná odvádzať poistné.

11. Kasačný súd sa s odôvodnením rozsudku krajského súdu, kde uviedol, že oznámenie nie je podkladovým rozhodnutím k rozhodnutiu, ktoré žalobca žiada preskúmať, a preto žaloba voči nemu nie je dôvodná, nestotožnil. Podľa názoru kasačného súdu takéto oznámenie je spôsobilým predmetom súdneho prieskumu.

12. V správnom súdnictve je právo na prístup k súdu vymedzené princípom generálnej klauzuly, kedy Správny súdny poriadok v § 6 ods. 1 všeobecne ustanovuje, čo je spôsobilým predmetom súdneho prieskumu v rámci správneho súdnictva. V § 3 ods. 1 SSP zákonodarca priamo definuje, čo sa považuje za rozhodnutie a čo je potrebné rozumieť pod pojmom opatrenie orgánu verejnej správy. Pod opatrením sa v zmysle dôvodovej správy k SSP rozumie správny akt orgánu verejnej správy odlišný od rozhodnutia (nepomenovaný ako rozhodnutie a nepovažovaný za rozhodnutie), ktorý bol vydaný orgánom verejnej správy v administratívnom konaní, t. j. pri výkone jeho pôsobnosti v oblasti verejnej správy, a ktorého účinkami môžu byť práva, právom chránené záujmy a povinnosti fyzických osôb priamo dotknuté. V praxi sú takými opatreniami aj samotné listy orgánov verejnej správy, ktorými sa oznamuje, že nebolo vyhovené návrhom alebo žiadosťami fyzických a právnických osôb, ak tým môžu byť priamo dotknuté ich práva, právom chránené záujmy alebo povinnosti. Za opatrenie možno považovať všetky individuálne správne akty vydané v administratívnom konaní, ktoré nie sú pomenované ani považované za rozhodnutie. Ide o "zberný kôš" pre všetky nepomenované akty orgánov verejnej správy, ktoré v prípade pochybností o ich právnej povahe nie je možné právne kvalifikovať ako rozhodnutia. Zároveň Správny súdny poriadok negatívnou enumeráciou v § 7 SSP pristupuje k tomu, čo je z prieskumu správneho súdu výslovne vylúčené. Z uvedeného teda vyplýva, že súdy v zásade preskúvajú všetky rozhodnutia a opatrenia orgánov verejnej správy, okrem tých, ktoré zákon výslovne z prieskumu vylučuje.

13. Na základe uvedeného dospel kasačný súd k záveru, že oznámenie Sociálnej poisťovne, pobočky Trnava č. 31151-2/2010-TT zo dňa 02.12.2010 v zmysle právnej úpravy Správneho súdneho poriadku síce nemožno považovať za rozhodnutie, pretože nespĺňa formálne znaky rozhodnutia, ale je opatrením preskúmateľným súdom. Zároveň toto oznámenie nie je v zmysle § 7 SSP vylúčené zo súdneho prieskumu. Podľa písm. e/ § 7 SSP sú zo súdneho prieskumu vylúčené len rozhodnutia a opatrenia orgánov verejnej správy predbežnej, procesnej alebo poriadkovej povahy, a to len za podmienky, že nemohli mať za následok ujmu na subjektívnych právach účastníka administratívneho konania.

14. Týmto oznámením Sociálna poisťovňa pôvodnej žalobkyne oznámila, že neakceptovala jej odhlášku z poistenia. Takéto oznámenie môže mať za následok ujmu na subjektívnych právach účastníka správneho konania. V neposlednom rade je jedným z predpokladov na odvádzanie poistného. Je preto spôsobilým predmetom súdneho prieskumu. Pred preskúmaním zákonnosti tohto oznámenia bude úlohou krajského súdu posúdiť včasnosť podania žaloby voči tomuto oznámeniu.

15. Predmetom žaloby boli tiež rozhodnutia Sociálnej poisťovne, pobočka Trnava č. 700-0411423811-GC04/11 zo dňa 21.06.2011 o predpísaní poistného a č. 700-0412583013-GC04/13 zo dňa 04.09.2013 o predpísaní penále. V tejto časti krajský súd vyhodnotil, že navrhovateľka nevyužila riadny opravný prostriedok v správnom konaní.

16. Podľa § 7 písm. a/ SSP správne sudy nepreskúmajú právoplatné rozhodnutia orgánov verejnej správy a opatrenia orgánov verejnej správy, ak účastník konania pred ich právoplatnosťou nevyčerpal všetky riadne opravné prostriedky, ktorých použitie umožňuje osobitný predpis; povinnosť vyčerpať všetky riadne opravné prostriedky sa nevzťahuje na prokurátora a zainteresovanú verejnosť, ak táto nebola na podanie riadneho opravného prostriedku oprávnená.

17. Podľa § 98 ods. 1 písm. g/ SSP správny súd uznesením odmietne žalobu, ak je neprípustná.

18. Vyhodnotenie správneho súdu, že pôvodná žalobkyňa nevyčerpala všetky riadne opravné prostriedky v správnom konaní proti rozhodnutiu Sociálnej poisťovne, pobočka Trnava č. 700-0411423811-GC04/11 zo dňa 21.06.2011 (o predpísaní poistného) bolo dôvodom na odmietnutie žaloby v tejto časti (§ 98 ods. 1 písm. g/ v spojení s § 7 písm. a/ SSP), nie dôvodom na zamietnutie žaloby.

19. Pokiaľ ide o žalobu o preskúmanie rozhodnutia Sociálnej poisťovne, pobočka Trnava č. 700-0412583013-GC04/13 zo 04.09.2013 o predpísaní penále, z obsahu administratívneho spisu vyplýva, že pôvodná žalobkyňa sa proti rozhodnutiu prvostupňového orgánu odvolala, avšak žalovaná sa týmto nezaoberala, pretože odvolanie vyhodnotila ako oneskorene podané. Podľa názoru kasačného súdu je predmetom súdneho konania podľa obsahu žaloby práve preskúmanie zákonnosti listu žalovanej - vyjadrenia k odvolaniu č. 47668-2/2013-BA zo dňa 24.10.2013. Bude preto úlohou krajského súdu sa týmto vyjadrením žalovanej zaoberať.

20. Pokiaľ ide o kasačnú sťažnosť proti rozhodnutiu krajského súdu v časti, v ktorej zamietol žalobu o preskúmanie rozhodnutia žalovanej č. 22691-2/2015-BA z 22.04.2015 (o vrátenie poistného), túto kasačnú súd nevyhodnotil ako dôvodnú. Pretože krajský súd nesprávne o celej žalobe rozhodol jedným výrokom, kasačný súd musel zamietajúci rozsudok zrušiť ako celok.

21. Po preskúmaní veci dospel Najvyšší súd Slovenskej republiky k záveru, že neboli splnené zákonné predpoklady na zamietnutie žaloby v celom rozsahu, a teda kasačná sťažnosť bola dôvodná (§ 440 ods. 1 písm. g/ SSP). Rozsudok krajského súdu preto zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 462 ods. 1 SSP).

22. Krajský súd rozhodne aj o náhrade trov kasačného konania (§ 467 ods. 3 SSP).

23. Tento rozsudok kasačného súdu bol prijatý pomerom hlasov 3:0.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku n i e j e prípustný opravný prostriedok.